

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

BOSHLANG'ICH TA'LIMGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA RIVOJLANISH OMILLARI

XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMANI

MATERIALLARI

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
МАКТАБГАЧА ВА БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ ФАКУЛЬТЕТИ
БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМ МЕТОДИКАСИ КАФЕДРАСИ**

**БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМГА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ
ЭТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ ВА РИВОЖЛАНИШ
ОМИЛЛАРИ**

**ХАЛҚАРО МИҚЁСИДАГИ ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021 йил, 1 -2 апрель

БУХОРО - 2021

1. Davlat ta'lim standarti, o'quv dasturi hamda jahon andazasi talablariga javob bera oladi.

2. Istiqloq va milliy g'oyani o'quvchilar ongiga singdiriladi.

3. O'quvchilarni axloqiy, ma'naviy-ma'rifiy jihatdan kamol topishlariga keng imkoniyat yaratadi.

4. Mustaqil mamalakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy sohalarida erishgan yutuqlariga doir axborot beradi.

5. Ta'lim jarayonida onglilik, zukkolik, topqirliq, sezgirlik va hozirjablikni yuzaga keltiradi.

6. Mavzularni o'rganish jarayonida, mashq, topshiriqlarni bajarish vaqtida o'quvchi ko'ngliga subyektivlik tashabbus va faoliyat hissini uyg'otadi.

7. Ligvodidaktik materiallar yordamida yangi avlodning lingvistik bilimini, ko'nikma, malakasini kengaytiradi hamda mustahkamlaydi.

8. Pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, zamonaviy ta'lim asosida kerakli materiallarni o'rgatishda o'qituvchiga qulaylik tug'diradi.

9. Yoshlikdan boshlab, kelajak avlodni ijodiy tafakkur sohibi bo'lib kamol topishiga sharoit yaratadi.

10. Lisoniy tushuncha, didaktik materiallar vosita sifatida ta'lim jarayonida innovatsion, integratsion, uzviylik va uzluksizni tatbiq etadi.

Xalqimizning boy ma'naviy-ma'rifiy, tarixiy-pedagogik merosi bitmas-tuganmas manba sifatida ko'plab ilmiy izlanishlarga yo'l ochmoqda. O'tmishda o'zbek xalqining ziyoli qatlami tomonidan yaratilgan manbalar kabi ko'plab darslik va qo'llanmalar ham muhim pedagogik tadqiqotlarning obyekti bo'lishga arzigulik ta'limiy qadriyatdir. Ushbu qadriyatning o'ziga xos pedagogik jihatlarini tahlil qilish, ularning hozirgi kun amaliyotiga tatbiq etish mumkin bo'lgan hayotbaxsh jihatlarini o'rganish hamda bugungi hamda kelajak avlodlarga yetkazish, darsliklar yaratish yo'lida xizmat qilayotgan o'qituvchi va metodistlarga umumlashgan boy pedagogik tajribalardan unumli foydalanish yo'llarini ko'rsatib berish alohida ilmiy-amaliy qimmatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ashrapova T., Odilova M. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasi. -Toshkent, "O'qituvchi", 1984. -B.236.

2. Ahmedova N. Boshlang'ich sinflarda nutq o'stirish usullari. (Ta'lim jarayonida nutq madaniyatini shakllantirish masalalari). -Toshkent, "O'qituvchi", 1999.-B.128.

3. Boshlang'ich ta'lim. Umumiy o'rta ta'limning Davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. Ta'lim taraqqiyoti. O'zbekiston Respublikasi Xalq Ta'lim Vazirligi axborotnomasi 7-maxsus son. - Toshkent: "Sharq", 1999. -B. 479.

4. Fuzayilov S., Xudoyberganova M. - Ona tili 3-sinf darslik, 5-nashri. - Toshkent: "O'qituvchi", 2007. -B 160.

5. Hamroyev A. Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish usuliyoti. -Buxoro: "Buxoro davlat universiteti", 2007. -B.168.

6. Hamroyev A. Boshlang'ich sinflarda ona tili ta'limini ijodiy tashkil etish. - Toshkent: "Fan", 2007. -B.108.

ONA TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING LINGVISTIK KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI

O'. M. Olloqova

Annotatsiya. Maqolada zamonaviy ta'lim texnologiyalari va boshlang'ich sinfo'quvchilarida lingvistik kompetensiyalarni takomillashtirishdagi ahamiyati haqida fikrlar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, ta'lim texnologiyalari, nutqiy kompetensiya, lingvistik kompetensiya, muammoli o'qitish texnologiyasi, modulli ta'lim, loyihalalash texnologiyasi, didaktiko'yin, differensiallashtirish texnologiyasi, axborot kommunikatsion texnologiyalari, hamkorlikda o'qitish texnologiyasi.

Аннотация. В статье изложены идеи современных образовательных технологий и их значение в совершенствовании языковой компетенции у младших школьников.

Ключевые слова: обучение, образовательные технологии, речевая компетентность, лингвистическая компетентность, технология проблемного обучения, модульное обучение, технология проектирования, дидактическая игра, технология дифференциации, информационно-коммуникационные технологии, технология совместного обучения.

Annotation. The article discusses the importance of modern educational technology and its role in improving linguistic competences in primary school students.

Key words: education, educational technology, speech competence, linguistic competence. Problematic teaching technology, modular education, design technology, didactic play, differentiation technology, information communication technology, collaborative learning technology.

O'zbek tili taraqqiyoti hozirgi kunga qadar bir qancha rivojlanish bosqichlarini bosib o'tgan. O'zbek tili til taraqqiyotining qaysidir davrida tahqirlandi, xo'rlandi, qaysidir davrida yanada rivojlanib, sayqallanib bordi. 1989-yil 21-oktabrda o'zbek tiliga Davlat tili maqomi berilgandan keyin esa tilimiz qadri yanada ortdi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2020-yil 20-oktabrdagi "Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-6084 Farmonida "o'zbek tilining xalqimiz ijtimoiy hayotida va xalqaro miqyosdagi obro'-e'tiborini tubdan oshirish, unib-o'sib kelayotgan yoshlarimizni vatanparvarlik, milliy an'ana va qadriyatlarga sadoqat ruhida tarbiyalash, mamlakatimizda davlat tilini to'laqonli joriy etishni ta'minlash, O'zbekistondagi millat va elatlarning tillarini saqlash va rivojlantirish, davlat tili sifatida o'zbek tilini o'rganish uchun shart-sharoitlar yaratish, o'zbek tili va til siyosatini rivojlantirishning strategik maqsadlari, ustuvor yo'nalish va vazifalarini hamda istiqboldagi bosqichlari" belgilab qo'yildi [1].

O'quvchilarning o'zbek tiliga muhabbatini orttirish, uning go'zal va boy til ekanligini o'rgatish, ularning nutqini o'stirish ishlari ona tili darslarida amalga oshiriladi.

Hozirda amalda bo'lgan ona tili dasturi kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan bo'lib, o'quvchilar olgan bilimlarini, egallagan ko'nikma va malakalarini hayotda qo'llay olishga tayyorlaydi. Boshqa fanlar kabi ona tili darslarida ham o'quvchilar fanga oid va tayanch kompetensiyalarni egallaydilar. Xususan, ona tili darslarida o'quvchilarda fanga oid nutqiy va lingvistik kompetensiyalar takomillashtiriladi.

Nutqiy kompetensiya – tinglab tushunish, so'zlash, o'qish va yozishga asoslangan bo'lib, o'quvchilar berilgan topshiriq, sodda matnlarni tinglab tushunishi, matnni tushunib o'qiy olishi, og'zaki nutqda so'z va gaplar talaffuziga rioya qilishi, 65 - 70 so'zdan iborat diktantni yoza olishi, xabar, tasvir asosida 5-6 gapdan iborat matn

yaratib, xatboshi va husnixatga amal qilishi, imlo va tinish belgilarini ishlatish qoidalariga amal qilmog'i lozim.

Lingvistik kompetensiya - fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika va uslubiyatga xos. Lingvistik kompetensiyani egallagano'quvchi ona tilidagi nutq tovushlarini farqlay oladi, bo'g'in ko'chirish qoidalariga amal qila oladi. Bundan tashqari, mavzuga oid yangi so'zlarni og'zaki va yozma nutqda qo'llash, yozma nutqda tinish belgilaridan to'g'ri foydalanish ko'nikmasiga ega bo'ladi [6].

O'quvchilarda lingvistik kompetensiyani takomillashtirish ona tili dasrlikarida berilgan mashqlar, qo'shimcha topshiriqlar va sinfdan tashqari ishlar asosida amalga oshiriladi. Xususan, fonetik kompetensiya tovush va harflarni bir-biridan farqlash, so'zlarni bo'g'inlarga bo'lish, tushurib qoldirilgan unli va undoshlarni qo'yish, jarangli va jarangsiz undoshlarni farqlash, so'zlarni alifbo tartibida yozish, berilgan harflarda so'zlar tuzish, fonetik tahlil qilishga oid mashqlarni bajartirish orqali shakllantirilsa, garafik kompetensiya so'z, gap va matnlarni ko'chirib, yozishga oid mashqlar, ta'limiy diktantlar asosida amalga oshiriladi. Boshlang'ich sinf ona tili darsliklarida orfografik, orfoepik, leksik, grafik (morfologik va sintaktik mashqlarga bo'linadi) mashqlar berilgan bo'lib, har biri o'quvchilarda kompetentlikni shakllantirishga yordam beradi.

Fan va texnologiyalarning tezkor sur'atlarda rivojlanishi butun dunyo bo'ylab globallashuv jarayonini yanada tezlashtirib yubordi. Nafaqat ishlab chiqarishda, balki ta'lim sohasida ham yangi texnologiyalarning kirib kelishi uchun eshiklar keng ochildi. O'zaro integratsiyalashuv jarayonlari natijasida eski, samaradorligi past bo'lgan ta'limdan sekin-astalik bilan voz kechilib, yangi, o'quvchilarni yanada faolashtiradigan zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim tizimiga o'tilmoqda.

O'quvchilarda lingvistik kompetensiyalarni takomillashtirishda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kunda o'quv jarayonini ta'lim texnologiyalarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi.

Ta'lim texnologiyalari o'quvchining bilimlarni kompleks egallash, ularning ijodiy faolligini yanada oshirish imkonini beradi. O'quv jarayonida ta'lim texnologiyalarini qo'llash orqali berilgan topshiriqni bajarishga kam vaqt sarflab, tejalgan vaqtdan unumli foydalanish, o'quvchilarning kengroq ma'lumot olishlari, o'rganganlarini amalda qo'llab ko'rishlari uchun sharoit yaratish mumkin.

Bugungi kunga kelib bir qancha zamonaviy ta'lim texnologiyalari ommalashib ulgurdi: muammoli o'qitish texnologiyasi, modulli ta'lim, o'quv-biluv faoliyatini loyihalalash texnologiyasi, didaktik o'yin texnologiyasi, sinf jamoasini differensiallash texnologiyasi, ta'limda axborot kommunikatsion texnologiyalarni qo'llash texnologiyasi, hamkorlikdo'qitish texnologiyasi va boshqalar.

Yurtimizda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish natijasida maktablarning moddiy-texnik bazasining yaxshilanishiga, elektron ta'lim joriy qilinishiga erishilmoqda. Bu esa ta'limda axborot kommunikatsion texnologiyalarning joriy qilinishi, ko'plab elektron resurslarning yaratilishi natijasida o'quvchilarning bilim olish imkoniyati bir necha marotaba oshdi. Bolalar endilikda ortiqcha vaqt va kuch sarflamay ma'lumotlarni Internet tarmog'idan va elektron resurslardan o'zi izlab topishi, qayta ishlashi mumkin.

Elektron ta'lim - Internet texnologiyalari, elektron kutubxonalar, o'quv metodik multimedia materiallardan foydalanishni o'z ichiga olgan ta'lim tizimi. Elektron ta'lim

tizimi o'qituvchi va o'quvchi uchun birdek qulay tizim bo'lib, foydalanuvchining o'z ustida ishlashi, o'zini tekshirishi uchun qulay tizimdir [2].

Bolalarda fonetik, orfografik, leksik kompetensiyalarni takomillashtirishda imlo, izohli lug'atlardan foydalanish eng qulay va samarali usuldir. Ona tili ta'limida lug'atlardan foydalanish o'quvchilarning imlo savodxonligini oshiradi, nutqini yangi leksikalar bilan boyitib boradi. So'nggi yillarda o'rganuvchilarga qulaylik yaratish maqsadida elektron lug'atlar ham yaratilmoqda.

Elektron lug'at – qattiq diskda saqlanadigan yoki Internet tarmog'ida joylashtirilgan maxsus tayyorlangan lug'at. Elektron lug'atlarning afzalligi shundaki, u qulay qidiruv tizimi va katta hajmga ega [2]. Elektron lug'atlar foydalanish uchun juda qulay bo'lib, u o'quvchilarda orfografik, leksik kompetensiyalarni takomillashtirishda yaqindan yordam beradi. Bundan tashqari o'quvchilar elektron lug'atlardan istalgan paytda mustaqil foydalanishlari mumkin. O'quvchilar o'zlari mustaqil ravishda turli xil topshiriqlarni bajarishlari, o'zlarini tekshirib ko'rishlari mumkin.

O'quvchilarni elektron lug'atlardan foydalanishga o'rgatish uchun ularda dastlab lug'at bilan ishlash malakalarini shakllantirish, kompyuter savodxonligini o'rgatish lozim bo'ladi.

Elektron ta'limning yana bir ko'rinishi kompyuter multimedia taqdimotidir. Kompyuter multimedia taqdimoti Power Point kompyuter dasturi yordamida yaratilgan maxsus o'quv multimedia materiallari bo'lib, uning yordamida o'quvchilar bilan interfaol muloqot ta'minlanadi [2]. Shunga ko'ra mulimedianing uchta turini farqlash mumkin.

Ona tili darslarida tillarni o'qitish uchun yaratilgan maxsus kompyuter o'quv kurslaridan foydalanish mumkin. Bunda talaffuzni yaxshilash uchun mashqlar, leksik va grammatik xususiyatdagi yozma vazifalar, turli xil so'z o'yinlari mavjud. Bunday multimedia vositalaro'quvchilarning fonetik, leksik, grammatik kompetentligini oshirishga xizmat qiladi.

Ona tili darslarida zamonaviy ta'lim texnologiyalarini tatbiq qilish, turli xilo'quv vositalarini yaratish, bolalarning o'zbek tilini har tomonlama chuqur o'rganishlariga xizmat qiladi. Dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarda elektron ta'lim resurslaridan o'rinli foydalanish o'quvchilarning lingvistik kompetentligini oshiradi, ularning imloviy savodxonligi bilan bir qatorda kompyuter va internet tarmog'idan foydalanish ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF-6084 Farmoni. 2020-yil 20-oktabr.
2. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М.: "Издательство ИКАР", 2009. – 448 с.
3. Fuzailov S., Xudoyberganova M. Yo'ldosheva Sh. Ona tili (3-sinf darsligi). –T.: "O'qituvchi", 2019. -152 bet.
4. Ikromova R.,G'ulomova X., Yo'ldosheva Sh., Shodmonqulova D. Ona tili (4-sinf darsligi). – T.: "O'qituvchi", 2020. -160 bet.
5. G'afforova T., Shodmonov E.,G'ulomova X. Ona tili (1-sinf darsligi). –T.: "Sharq", 2019. - 112 bet.

жараёнида мантикий фикрлаш ва баҳолашга ўргатиш	
III ШҶЪБА ДАРСЛИКЛАРНИ ЯРАТИШДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ ҚИЛИШ	
<i>Назаренко Татьяна Геннадьевна.</i> Электронный учебник для школы: проблемы и перспективы создания	104
<i>Шатырко Лариса Алексеевна.</i> Психологические аспекты школьного учебника в контексте современных тенденций в системе образования	107
<i>Мишанова А. И.</i> Применение интерактивных технологий на уроках русского языка в начальной школе	112
<i>Jumayev R. X.</i> Boshlang'ich sinf ona tili darsliklarining afzalliklari	115
<i>Olloqova O'. M.</i> Ona tili darslarida o'quvchilarning lingvistik kompetensiyalarini takomillashtirishda ta'lim texnologiyalarining ahamiyati	119
<i>Jumayev R. X., Elmurodova Sh.T.</i> Ona tili darsliklaridagi didaktik materiallarni yaratish va ularni takomillashtirish	122
<i>Qosimova M.M., Qosimov F.F.</i> Taqqoslashga doir topshiriqlar ustida ishlash texnologiyasi	126
<i>Жумаева М.А.</i> Педагогика фанини ўқитишда ўқитувчи инновацион фаолиятини ривожлантириш омиллари	129
<i>Adizova N.B., Xudoyberdiyeva H.</i> O'qish darslarini tashkil etishda pedagogik texnologiyalardan foydalanishning shakllari	132
<i>Ashurova A. E., Davlatovna E. D.</i> Buxoroga bosmaxonalarning kirib kelishi ona-tili adabiyotimizni texnologik rivojlanish omili	134
<i>Qosimov F. M., Ibrohimova M. F.</i> Boshlang'ich sinf matematika darslarida arifmetik amallarni qo'llashda ta'lim texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	137
<i>Tog'ayeva U.Sh., Roziqova G.N.</i> Boshlang'ich sinf ona tili darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanish	139
<i>Abdullayeva F. N.</i> Pedagogik texnologiyaning asosiy jarayonlari	141
<i>Yusufzoda Sh.Y., Yusufzoda X.Y.</i> Boshlang'ich sinflarda o'qitishning zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish afzalliklari	144
IV ШҶЪБА БОШЛАНГИЧ ТАЪЛИМНИ ИНТЕГРАЦИЯЛАШНИНГ МЕТОДИК ИМКОНИАТЛАРИ	
<i>Сахновская Елена Геннадьевна.</i> Методологические проблемы внедрения конвергентного подхода в начальном образовании	148
<i>Hamroyev A. R. Hasanova M. A. Toyirova N.</i> Birinchi sinf o'quvchilarida yozuv qurollaridan foydalanib, chiroyli yozuv malakalarini shakllantirish usullari	152
<i>Яценко Владимир Сергеевич.</i> География культуры игрушки как важный практический компонент интеграции начального образования	155
<i>Бабаева Ш.</i> Моделирование творческой деятельности учащихся при помощи проектированного обучения на уроках родного языка в начальных классах	158
<i>Жамилова Б.С.</i> Болалар китобхонлигини ташкил этишда педагогик таълим инновацион кластерининг самарадорлиги	162
<i>Джураева Д. Ш.</i> Методические аспекты формирования творческой деятельности и развития творческих способностей учащихся в процессе решения задач	166
<i>Жумаев У.С.</i> Социокультурная среда и психологическое здоровье личности	172
<i>Узакова А.Б., Рохатова З.И., Алимова А.Н., Фаилова Н.С. Бабаева Ш.Б</i> Системный подход к обучению языку и методическая система речевого развития школьников	177
<i>So'fiboyeva G. M.</i> Kichik yoshli bolalarda geometrik fazoviy fikrlashni rivojlantirish uslubi	181
<i>Sariyev Sh.U.</i> Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini o'stirishda o'qish va ona tili darslarini integratsiyalashning metodik imkoniyatlari	185
<i>Cho'liyyeva G.T., Siddiqova K.Q.</i> Boshlang'ich sinf o'qish darslarida pedagogik texnologiyalardan	187